Вплив психологічної травми на формування деструктивних тенденцій психіки суб'єкта

На сучасному етапі розвитку українського суспільства спостерігається виникнення нових проблем в адаптації особистості до плинних умов середовища, вирішити які покликана практична психологія. Саме це пояснює актуальність проблеми вдосконалення підготовки професійних психологів до роботи в системі державних психологічних служб. Подальший розвиток фахової підготовки психологів-практиків на відповідних факультетах вищих навчальних закладів потребує покращення теоретико-методологічної та інструментально-методичної її складових. Розробку ефективних методів надання психологічної допомоги суб’єкту представлено у працях вітчизняних дослідників: О. Ф. Бондаренка, М. Й. Боришевського, Л. М. Карамушки, Г. В. Ложкіна, С. Д. Максименка, Н. Ю. Максимової, В. Г. Панка, М. І. Пірен, О. П. Саннікової, В. А. Семіченко, В. О. Татенка, Т. М. Титаренко, Н. В. Чепелєвої, Т. С. Яценко та ін.

У теорії та практиці розвитку практичної психології найбільш слабким ланцюгом є цілісне пізнання психіки в її свідомих та несвідомих виявах, що є предметом дослідження глибинної психології. Саме цей напрям науки зосереджує увагу на несвідомих тенденціях психіки, які детермінують поведінку особи. До таких феноменів відноситься й психологічна травма.

В сучасному світі стрес став невід'ємною частиною людського буття. Неймовірна кількість катастроф, проявів психічного і фізичного насильства, втрата рідних в результаті терористичних актів, нещасних випадків, вбивств, самогубств безжально увійшли як до життя дорослих людей, так і в неміцний світ дитинства.

Тільки за останні десять років на нашу країну обрушилася лавина страшних подій, витримати які часто буває не під силу навіть самим психологічно витриманим людям.

Стрес - це важке випробування. Але психологічна травма (психотравма), як результат стресу, буває ще важчою. Психічна травма приводить до розвитку у людини цілого комплексу негативних переживань, який в сучасній літературі досить умовно називають посттравматичним стресовим синдромом. І однією з першочергових завдань психологів в наші дні являється допомога людям подолати стрес і позбавитися психологічної травми.

Людина, що одержала психотравму знов і знов повертається до пережитого. Те, що з нею відбулося – дуже несподівано, безпричинно і тому сприймається, як щось безглузде. Вона не розуміє себе і ситуацію, яка трапилася. Думаючи про ситуацію людина думає про себе і навпаки. Вона немов зливається з цією ситуацією. Одержана травма змінює бачення справжнього, минулого і майбутнього. Відбувається розподіл подій на «до ...» і «після...».

Якщо психотравмуючі події були пережиті в дитинстві, вони притягують до себе людину все життя. Вона психологічно може залишитися в тому часі, і в тому віці, коли відбулася травма. Тобто, фактично, людина, що пережила травму, може зупинятися в своєму особистостістому розвитку. Психотравма також відображається і на майбутньому. Люди, що перенесли психологічну травму, нерідко реалізують життєвий сценарій, спрямований на саморуйнування (схильність до суїциду, алкоголізм, наркотики, тяга до правопорушних дій). Статистика показує, що 70% насильників в дитинстві пережили насильство. Причина такої схильності до аутоагресії може критися у тому, що людину переслідує відчуття вини, виступаючи базовим переживанням будь-якого травматичного стресу. Або людина, що пережила травму, може прагнути до її повторення для того, щоб відреагувати на неї, і мимовільно підставляє себе під травмуючі ситуації.

Наукове дослідження проблеми глибинно-психологічних витоків психологічної травми зумовлено важливістю розуміння цього феномену для розвитку практичної психології та недостатньою його вивченістю в науковій

літературі. Проте, цей феномен знаходив відображення в окремих працях, що торкалися проблем глибинної психології: С. М. Аврамченко, К. А. Бабенко, А. А. Баканова, Л. Л. Бондаревської, Т. С. Яценко. Вказані науковці пов'язують досліджуване явище з блокуванням емоційної сфери суб'єкта, соціальним відчуженням, розототожненням власної уяви і реальності. Разом із тим, залишаються недостатньо вивченими глибинні детермінанти деструкцій психіки особистості. Феномен психологічної травми знаходить вираження у взаємозв'язках свідомої та несвідомої сфер психіки, що є об'єктом багаторічних досліджень Т. С. Яценко.

Вплив психічної травми на переживання суб'єкта представлено в концепціях К. Абрахама, М. Горовиця, Ч. Райкрофта, О. Ранка, З. Фрейда та ін. Особливу увагу вчені акцентують на проблемі переживань у травмуючих ситуаціях, кризових та посттравматичних станах, що детально розглянуто Ф. Є. Василюком, Т. С. Кириленко, О. О. Лазебною, І. П. Манохою, О. П. Санніковою, Н. В. Тарабріною, Т. М. Титаренко та ін.